

קלב

מעשה איש

לרבינו, ושאל על מה להקפיד? ואמר לו: כמה שיותר להדק חזק את הקשר לבنت. ובשנשאல מיד: הרי ב"משנה ברורה" (ס"י י"א) כתוב להשייר ריווח? השיב: עד כמה שתהדק חזק, עדין ישאר ריווח (מפני בעל המעשה).

רבי שרגא הימן זצ"ל דן לפני רבינו, אם אמן "דג הדיו" (כפי שנקרה בלשון העם), הוא באמת ה"חילזון" שהচבירו חז"ל, ואם יש ספק בדבר, האם צריך מחתמת ספק להטיל צבע זה בצייתן? והשיב רבינו: אפילו ספק אין כאן, שהרי כל חכמי הדור בזמנו של הגאון הממציא, חלקו עליו, יחיד ורבים הלכה כרביהם, רובם בכלל חלקו עליו, וביניהם גם הגר"ד מבריסק זצ"ל. אחיו של בעל "חشك שלמה", הגרב"ץ הכהן מוריינא זצ"ל כתוב ספר בויה בשם "זיך את המצרי ויטמנדו בחול", בנגד מה שהגאון הממציא קרא ספרו הראשון "ספרוני טמוני חול". על הטענה באילו התנוגות של חכמי הדור נבעה משקלוי מדות ח"ז... הגיב רבינו: מה שיק' בזה "מדות", הלא הנידון היה במע' של תורה, והוסיף: "דג הדיו" הלא היה בכל הזמנים.

לאחר זמן נבנס שוב הרב הימן עם ת"ח אחד אל רבינו, לאחר שערכו בדיקה בעניין זה – וזה היה בזמן גיורת גיטות הבנות: סיירתי לו על הבדיקה, וכשרציתו להוציא החוט ולחראותו בפניהם, חיקר ונמנע מלhalbיט על החוט, ואמר: מה הנפקה מינה? הלא כל מה שאפשר לברר ביררו כבר אז, יחיד ורבים הלכה כרביהם, ואיזה מבררים אנחנו? אמרתי לו: הלא אפשר לדאות בעיניהם? ואמר: בזמןו של הגרע"א היה מי שרוצה להציג רשאין מהמלוכה להקריב קרבן פסח במקום המקדרש, בין שדוחה את הטומאה בצליבור, ואחד מטענותיו של הגרע"א נגד זה היה שעריכים להזדהה בגדיה כהונה ואני לנו "תבלת"... ושוב ניגש אל הקיר ואמר: "הלא אין שם היזק בדבר – להטיל ספק תבלת – וαιלו היה צל צלו של ספק הלא היו הגדולים אדי מקבלים אותו!" אח"כ יצא מהדרו לטיול בוקר רגיל, ולויינו אותו על המדרגות ועמד בפתח החצר והוסיפה: אז חיפשו הסכמות ובאו אל זקנינו ר' שאל זצ"ל, ואמרו שר' יוסף בער מבריסק זצ"ל כבר נתן הסכמה, וענה הוא ואמר: טוב, תננו לי המכתב עם חתימות ואחתום גם אני... (הובא בס" ברכת שרגא). הוסיף הגר"ח קנייבסקי שליט"א: שמעתי שענה לאחד שטען אם לא יועיל לא יזיק, אמר לו שבקוסובה היה אחד שהלך עם משקפיים בלי זוכיות ואמר אם לא יועיל לא יזיק. ולאחד אמר קח דם שור וצבע את הצייתן.

כשהזמין לעצמו תפילין חדשות, דרש וחקר אם הסופר נמנע מלחדביק את ה"תיתורה" בדק, מכיוון שאם מודבקין קודם שיתפרנו בגידין יש ספק

במה שי"א שיש בידם תכלה אם יש בדבריהם ממש

תשובה רעג

שאלה: האם יש מקום להחמיר למה שי"א שמצוות התקלה האמיתית דהא אף אם אינו בדבריהם לא יהיה זה אלא לבן.³²⁹

תשובה: אין בדבריהם ממש שחוז"ל אמרו שהתקלה גגנו,³³⁰ וא"א להמציא דין חדש **בחש悠ות בעלמא** בלי קבלה מאבותינו.³³¹

תשובה רעד

שאלה: אימתי גגנו התקלה, ובגמ' מנהות דף מ"ב ב' מבואר דבימי האמוראים היה עדין התקלה.

מקורות וביורדים

קונטקט נאכיב כלל ענומיות אל כסוס, וגם הכל"ה
ל"ל לנו לפחות נכל מಡ גלן מסקום עכ"ל. וע"ע
בעין התקלה בהקדמה שכ' שלחה לו הגابر"ק
בריסק [בעל הבית הליין] ע"י א' ממיודעיו
שיכתוב ויאמר לו בשמו וז"ל כבוד מעלו לא
באייר בדבריו מה זאת מצא אחר שנשכח את
מציאות הדג או הוצאה צבעו, ורק אחרי אשר
כבוד מעלו יברור זאת היינו היה בזה דבר
הנסכח והוא מצאה או נהיה מהווים לשם
אליו וללבשו. אכן אם נאמר כי הדג היה
במציאות וגם הוצאה צבעו היה ידוע בכל זמן
מהזמנים שעברו עליינו מעת שפסקה התקלה
ישראל ועל כל זה לא לבשוו אבותינו ואבות
אבותינו הרי הוא כאילו יש לנו בקבלה ומסורת
מאבותינו כי זה הדג וצבעו איננו החלוון והתקלה
אף שהוא בכל הסימנים שםנו בו חז"ל כי אף
נראה כחול ראות לא יוציאו נגד הקבלה
והמסורת ורק אחרי אשר יברור לנו כי דג זה או
מלאת צבעו נפסק ונשכח מציאותו או ידעתו
בשום זמן מהזמנים ונפסקה בזה הקבלה אז יהיה
לנו דברי ההלכה לראה עכ"ל, וע"ע בעובדות

א. 329. עי' בס' עין התקלה [מהארמור']
מראדזין זצ"ל סמ"א שהביא בשם גדול אחד
דעד כאן לא אמרין ספיקא לחומרא אלא היכא
שע"י שיחמיר על עצמו יתקן את עצמו שיצא
בכירור מכלל ספק, ועי' בזה במ"ג פתיחה
כוללת היל' ברכות אותן ט"ז, ודוחה שם דגון
המצויה מהויבר לעשות גם אם אחר עשייתו נשאר
בספק אם נפטר מהויבר ע"ש. 330. בכחבי
רבינו שליט"א כתוב בזה"ל גענון מלכם טמיטו
זמן טמיטון טמיט [החו"ז] לטולט מהל שטען לס
לו יועל נס יימה טמיטו ס"ה ה' סלנט מסחים נס
וכלים וטמיט טס נס יועל נס ייך, ולטולט בטיג קם
לס צול ומילכען, והוסיף ע"ז רבינו שליט"א ועי'
גמ"ו יטועם מלכו סי' ה' ג', ועי' גמ"ד פ"י סי' ס' טמיטת גגנו עכ"ד. 331. למחבר הספר
לולאות התקלה כ' ורבינו שליט"א בזה"ל לכונן
ס mammiger טמי', כל רצוי נס טמיין מוה וככל טמיטו
גמ"ד (גמ"ד פ"י ק"ה) סמכלם גגנו ומילכען
פ"ט מזיליות ס"ט כ' טומט לנן נס מלך מלכת פ"י וחס
סום מנגנו, וככל טמי מ"ה טלית מ"ט מקונס ע"ז
שלו למות נס וגס ולמי מ"ס צומני טולדים

תשובה: התחלה נגנו בסוף ימי האמוראים כדאיתא במדרש³³² ולכן לא כתיב בתכלת לדורותם כמש"כ האור החיים.³³³

תשובה ערה

שאלה: בהנ"ל היא מבואר בಗמ' מנחות דף מ"ג א' דמר³³⁴ ממשci איתתי תכלתא בשני רבי אחאי ולפ"י רשב"ם רבי אחאי המוכר בש"ס הוא רבי אחאי גאון הרי דאר בימי הגאנונים היה תכלת.

תשובה: Tos' בכתובות ב' ב' דחו זה שלא יתכן.³³⁵

תשובה רעו

שאלה: במה שהшиб הדור"ג שליט"א עפ"י המדרש דהתכלת נגנו, לכאר' צ"ע דאכתי י"ל דחזר ונחלga, וכ"מ בשו"ת מהרי"ל החדשות [ס"י ה' אות ב'] דמיית מתשוכת מהר"ח שכשהיה רואה מי שהטיל ציצית של פשתן לא היה מוחה הויאל והאידנא אין מצוי תכלת, אבל יתר רבותינו החמירו וכו' וסבירו הוא דשما יחוור דבר לקלוקלו וייה תכלת מצוי" כ"ש למאי דכתב סמ"ג DAOתו דג חלzon הוא בים המלח וכחוב סימני נקל היה לעשות תכלת עכ"ד, הרי מבואר ריש לחוש שיחזור הדבר וייה תכלת מצוי, גם יש להביא ממש"כ בשו"ת הררב"ז ס"י טרפ"ה וז"ל

מקורות וביאורים

בלא הפסק משא"כ התחלה עכ"ד ע"ש.
334. פירש"י מר, שם חכם. ממשci, שם מקומ.
335. יעוו"ש בר"ה פשיט רבי אחאי זול"ל לא כמו שפי רשב"ם דהינו רבי אחאי גאון שעשה שאלות והיה בסוף כל האמוראים ולכך משנה לשונו בכל הש"ס פריך רבי אחאי פשיט רבי אחאי שהרי כאן רבי אחוי עוניה על דבריו אלא אומר ר"ת שהוא אמורא וכל אמורא היה מופס לשונו כמו מגדר בה ר' אבחו תהיה בת ר' יוחנן ליט' עלה אבי עכ"ל, ושמעתה מרביבנו שליט"א אפשר לישב גם ליעת רשב"ם דאה אמן דהתכלת נגנו בסוף ימי האמוראים, וכן נ"ל בתשובה הקודמת, מ"מ בימי רבי אחאי שהיה קדמון וסמור לזמן

והנוגה לבית בריסק ח"א עמ' רס"ז מה שהובא שם בזה מהגרי"ז זצ"ל. 332. לשואל אחד ביאר דיבינו שליט"א גמלנס (גמלנ"ר פ' קרם) לימן סאמכלט נגם וסמלנס ממקל נקו"ף ימי סלמואלייס. 333. עי' אור החיים במדבר פט"ז פסוק ל"ח זול"ל עוד ירצה בהעיר למה כתוב לדורותם באמצע פרטיה המצווה, אכן לצד שיש למצות ציצית שני דברים הלבן והתכלת, הלבן ישנו בכל זמן, והתכלת יש זמן שאינו מצוי, ונתחכם ר' ואמר לדורותם קורם וכורון התכלת, לומר שהלבן לדורותם. אבל תכלת כשהאינו נמצא אין תיב כו, והגט שהתכלת אינו מעכב את הלבן וכו' עפ"כ הלבן הוא בנסיבות לדורות

דעת ר' גורן הלכות ציצית בסוג נומה קמא

ואפשר שעד היום הוא מצוי אלא שאין מכירין אותו או שאין יודעין לצדיו ע"כ, וע"ע בשוו"ת חממות שלמה [חלק אה"ע תקנת עגנות סוף ט' אות כ"ג] שכח בתרוי' ז"ל א"כ אף בתכלת אין הדבר מוכרכ שלא ניתן תכלת אף בזוה"ז אם נעמוד על כל הבדיקות כמו שהעתיקם הרמב"ם ז"ל בהל' ציצית עכ"ד, הרי מבואר דס"ל אפשר שימצא תכלת בזוה"ז, וכ"מ מה שהביאו הר"י פ' והרא"ש [להלן] קטנות הלו' ציצית סי' ט"ז להביא דמנחות דף מ"ב ב' דקאמר האי תכלתא היכי צבעיתו ליה והרי דשייך שהיא נוגע לדינה אף בזוה"ז ואמנם יעוויש בمعدני יוט' [אות צ'] שתמה על זה למה כתובות הר"י פ' והרא"ש דהא לא נ"מ האידנה כלום ע"ש.

תשובה: אין ראיות ברורות ומשיח אייה יביא התכלת.

תשובה רעoz

שאלה: בהנ"ל לא הבנתי דהלא בחז"ל לא נזכר עד איזה זמן יגנו התכלת, ומניין לנו שלא יתגלה רק בזמן שיבא המשיח אייה.

תשובה: כמו כל הדברים שנגנוו ואין עתידין להגלוות עד יבא גואל (עי' אבות דר' נתן פמ"א הי"ב³³⁶).

תשובה רעה

שאלה: מי שיש לו טלית עם פתיל תכלת שנעשה בזוה"ז, האם מותר לו ללבשה או עדיף שלא ללבשה.

תשובה: עדיף לא ללבשה שלא יחשבו שזה תכלת.³³⁷

מקורות וביאורים

במورد ישנים עמי י"ג ז"ל התכלת שנעשה בימינו אינו תכלת כלל, ואסור ללבוש ט"ג או ט"ק שיש בו התכלת, וכמ"ש בעזה"י בקונטרס התכלת עכ"ד, ושמעתה להעיר בשם הגראי"ד סאלואייציק זצ"לadam איןינו תכלת אין יוצאים עיז' שיטת הרמב"ם בפ"ב מהל' ציצית הל' ח' שצורך לעשות הציצית מצבע הטלית, והו"ד בשו"ע סי' ט' ס"ה וכו' דהמזרדים נוהגים כן,

האמוראים עדין נשאר תכלת ממה שהכינו קודם לכן עכ"ד. 336. שם איתא בזוה"ל דבריהם העשוין ונגנוין אלו הן אהל מועד וכלים שבו וארון ושברי לוחות וצנצנת המן והמטה [צלוחית של מן המשחה] ומכלו של אהרן שקדיה ופרוחיה ובגדי כהונה ובגדי כהן משה אבל מכתשת של בית אבטינס שלחן ומגורה ופ魯כת וציצ עדין מונחים ברומי ע"כ. 337. וע"ע

شو"ת מшиб דבר חלק ב סימן כב

ב"ה ב' לסדר ויהי אלהים עmr תרמ"ד. להרב כ"ת מהר"ר פנחס נ"י מ"ץ ב"ק עלייסאועטגראד.

מכتب מעכ"ה נ"י הגע אשר אתי מרחוק לשאול דעתך הקלה בדבר אווזות גדולים ומשונים מאוזות המצויים ביןינו באורך צוארים ובגבושים שעל החרטום, ומАЗ זה הרבה שנים שנתחדשו ו באו להם, נהגו בקהל ק' לאכלם בחזקת אוז, ועתה יצאו עליהם עורין أولי הם מין אחר, וא"כ צריים למסורת בפ"ע שהמה עוף טהור, שהרי כבר ידענו שיש הרבה מיני אווזות כמש"כ בשו"ת צ"צ הראשון:

וטרם עננה הנני להגיד כי קשה הוא עלי להשיב בזה העני שאין בה הלכה ברורה, וכבר שוויתינהו רבן כדאי מסנקן, אך מפני קבוע מעיל נ"י מוכרכני לחחות דעתך, וה' ישרר רגלי מלבד בהוראה שלא כשרה, ולא יחד מעכ"ה נ"י כי אם היה בא מראש התחדשות זה העוף לפני הייתה מגammם בהיתרו, כי מש"כ מע"כ נ"י דמה שהוא גדול מאוזות שלנו איןינו שניינו כהא דאיתא בב"ק בהא דאריך קווע', לא נראה לי שאינו דומה גודלות אבר אחד לשינוי גודלות העוף כלו, שהרי כל חלק הגוף גדולים משלנו, וצורת הגודלות בודאי הוא שניינו והוכחה כדאיתא בחולין (דף פט) רברבן אודני' וזרטר גנובתי' וכו', והוא שהתיירג אוניבריאו התרנגולים הגודלים משלנו, עיקר ההיתר היה משומם שיש להם שלשה סימני טהרה וגם סמכו על עדות זקן אחד שיש מדינה שאוכליהם אוטם בשם תרגולים, משא"כ הבני אווזות שאין להם זפק ואין אנו יודעים מכיון שהיהודים אוכלים אותם, ...

איبرا הא של' מעכ"ה שהמה פרים ורבבים זמ"ז, היה ראייה חזקה להכשיר וכמש"כ הרמב"ם בה' מ"א פ"א דין טמא מתעביר מטהור כלל, ולפי הפשט אין נ"מ בין בהמה וחיה לעוף בזה, אלא שבע"כ צריים אנו להטיל ספק גם בזה, שהרי אנו מחזיקים בר אוז הבר לטמא והוא פ"ר מאוז שלנו, מ"מ אם יש לעמוד ע"ז שהמה יזדווגו ע"ז אפילו בשעה שיש צרים ונקבות ממשי מיני אווזות אלו יחד, יש להוכיח שהם מין אחד, וכדאיתא בב"מ (דף צא) דמיין למינו ושאינו מינו, כיוון דאייכא מיניה בתער מיניה גרי:

איبرا כ"ז אם היה בא לפני מראש, אבל אחר שכבר נהגו לאכלם ומסתמא גם אז היה עפ"י הוראת חכם שנראה לו שהוא מין אוז הטהור והוחזקו בזה להיתר, אין לנו לאסרים ולהוציאו עד על אבותינו שאכלו עוף טמא ח"ז, והרי תרגולתה דאטמא שאכלו מסתמא לא היה אפילו מסורה שהוא כשר, אלא שהוא מודומים שהוא מין תרגול עד שראו טעوتם, הא אי לא נודע שדורותם לא מיחסו בהם אחר שכבר יצאו בהיתר, וממש"כ באוז שוף רגליים רחב דאייכא קבלת בעל המאור שאין לחוש שהוא דורס, ותדע שהיתר העוף אינדייק שהוא אוכלין הי' הרבה מעערירים עליהם בשעה שהבאים מאינדייא ולא היה מסורת על כשרותם, וגם עוד היום יש מחמיריהם ופורשים מהם, ומ"מ כבר נהגו להיתר ואין פוצה פה, והוא משומם שכבר הוחזקו להיתר ואין ראייה לאסרים, ה"נ בהני אווזות הגדלות כר דעתך הקלה נוטה, ומיעכ"ה נ"י יוסיף לפרש דברים אלו לפני איזה מגDOI הדור יברכם ה', ואם יסכיםנו גם המה להיתר הנני מצטרף ובוטח בה' כי אין בהם טומאה ח"ז:

דוקא חלazon ודוקא לציצית בעין חלazon וכמו שביאר כאן וזויל והתכלת האמורה ב齊יצית צרייך וכי עכ"ל וזה פשוט ועיין להרב מל"מ זיל שם ולענ"ד אין הדבר כן דוקא בתכלת של ציצית בעי חלazon שהיא צביעה העומדת ביפיה לא כן בכל תכלת בדברי רビינו כאן אשר באו לבדוק לומר זויל תכלת האמורה בתורה בכל מקום היא וכו' והתכלת האמורה ב齊יצית צרייך שתהיה צביעה וכו' כיצד צובען תכלת של ציצית וכו' ע"כ משמע דחא דלא תשתנה ליתיה אלא ב齊יצית וחיליה ודאי מסוגיא דרך התכלת דמשמע מהתנס דוקא בתכלת צ齊יצית בעין חלazon וכל אלו הבדיקות אבל תכלת דעלמא כל שהוא עצם השמים כדייל תכלת דומה לרקייע טגי היה באיזה צבע שייהיה כל שדומה לרקייע טגי ומסגוי והיינו מדאמרין התם האי תכילתא היכי צבעיתו וכו' דמשמע האי תכלת צ齊יצית דוקא והכי דיקר רבינו פעמי' צ齊יצית ע"כ משמע דלא קפדיין נקבע באותה צביעה פסול לצ齊יצית וכו' הרי זה פסול לצ齊יצית ע"כ משמע דלא קפדיין אלא ב齊יצית דוקא ולא ס"ל לרביינו קרשי' שברשות תרומה שפירש תכלת צמר צבוע בדם חלazon וכו' עיי'ש כן ניל' ודוק.

תפארת ישראל כליל בגדי קודש של כהונה

בעניין תכלת יש לי ספק גדול. כי ידוע שהוא צבע (בלויא), ורגילין לומר שאין לנו צבע תכלת, כי אם הנכבע בדם חלazon דוקא, וכך כי רשי' ריש פי תרומה וכן כי רמי'ל (בפ"ח מכלי מקדש היי'ג), שתכלת שנזכר בכל מקום הוא הנכבע מדם חלazon. ...אמנם הדבר שאני מסופק בו, הוא אם באמת צרייך לתכלת חלazon דוקא, דהנה כפי הנראה מהרמב"ס (כלי המקדש פ"ח) דבתכלת שבגדי כהונה א"צ חלazon, ותמהני על רמל"מ שם שרצה לומר שהרמב"ס סמך א"ע על מ"ש בפ"ב מהל' צ齊יצית, דבתכלת שב齊יצית צרייך חלazon, וכמו כן דינו כאן. ולפע"ד אי אפשר לומר כן, דשם בהל' צ齊יצית ממוקומו הוא מוכרע שהרמב"ס מחלק בין הבדיקות, שכותב תכלת האמור בכל מקום וכו' תכלת שב齊יצית צרייך שתהיה צביעה שעומדת ביפיה ולא תשתנה, ואם צבעו צביעה אחרת, אף שהוא כעון הרקייע, פסול לצ齊יצית, עכ"ל. הנה מ"ש שעומדת ביפיה, היינו צבע שנעשה מדם חלazon, כמו' שבש"ס, דורך חלazon יש לו מידה זו, אמן מדבריו נראה ברור שימוש שמחلك בין תכלת שנזכר בתכלת שנזכר בכל מקום בתורה, ודלא כרמל"מ הניל. וכן מצאתי סמכות לרמב"ס, מירושלמי (שבת פרק כלל גבול דיל ע"א), למאן דלא חשיב צידה בכלל ליט' מלכות, על כרחך לא היה להן תכלת במדבר לבגדי כהונה מדם חלazon, וכך כתוב הקרבן עדה שם, וא"צ צידה, וכמו שכי מושום חלazon, רק משום תחש, דס"ל שהי' היה שנבראת לשעתה, וא"צ צידה, וכמו שכי בירושלמי שם, אבל בחלazon דבר רחוק הוא שהביאוהו מא"י, שהי' רק בחלקו של זבולון, דורך רחוק מהמדבר שהוא שם ישראל, וכמ"ש הקרבן עדה שם. וכיון שהוחנו שלתכלת שצרייך לבגדי כהונה לא היה צרייך חלazon דוקא, א"כ הוא הדין לגבי צ齊יצית אין צרייך חלazon, דבשניהם לא נזכר רק מלת תכלת, וכן נראה מלשון הגמ' (מנחות מ"ב ב') דאייל אבוי לרב ושמואל האי תכילתא במתה צבעיתו לה, מدلא קאמר במתה צבעין לי' משמעו דלא שאל ליה פי' המלה מהו תכלת, שכבר ידע שפירשו הוא צבע בלואיא כזוהר הרקייע, ושאינו משתנה יפיו, וכקדקאמר הש"ס בתר ה כי, רק שאל לו, אתון במתה צבעיתו ליה, משמעו ודאי ברור דאפיי בשיצבענו בדבר אחר אם רק יעמוד בבדיקה מראיתו בשך אף לצ齊יצית, וכן משמע נמי שם (דמ"ג אי), דבדוקה להצבע בבדיקה שהזכיר ר' יצחק ונתקלקל הצבע, וחוירו ובדקוה בדורב אדא וחוזר ונთיפה, ורצו לפוסלו, אייל רב אחאי הא לאוט תכילתא ולא קלא אילן [פפי] מלת קלא הוא גוש, כמו שקל קלא פתק בה (ר"ה כ"ה אי), ואילן הוא שם הצבע, אינדייגא בל"א, כך כי רני' (ר"פ איזהו נשך צ"ו ב'). משמע דאם רק אינו קלא אילן אף שלא צבע מחלazon, עכ"פ מדאיינו משתנה מיפויו, כשר בין לצ齊יצית בין לבגדי כהונה.

אמנם גם על הרמב"ם אני תמה, דמשמע מדבריו רפ"ב מציצית, דרך במציצית צריך שלא ישתנה מיפויו, משא"כ בתכלת שבגדי כהונה, וכי מ"ש הא מה, דכיון שהז"ל שם הזכיר במציצית צורך שלא יהיה אפרד חזותא, עלvruch שכך מושמות מלת תכלת שהיה צבע (היממעל בלוייא) שאינו משתנה, א"כ מ"ש מציצית מגדי כהונה, ותו דמש"ס שם מוכח דין לחלק ביניהם. דבש"ס שם גמר טעמא פסול בצבע מציצית, מכליל תכלת שנאמר בבדגי כהונה, משמע דיניהם שווה.

הכלל העולה דבון במציצית ובין בבדגי כהונה א"כ חלוון דוקא אבל צריך בשינויו שיהיה מראה (היממעל בלוייא) שאינו משתנה מיפויו עיי' בדיקה שהזכיר הש"ס. רק דאפ"ה אין נוהגין בתכלת במציצית מדין אנו בקיינו באוטון סממןין שהזכיר הש"ס שיבדקנו בהן אם אינו משתנה כשבדקוהו בהן, והרי מגביא גילא ומיא דשבלוליטה שהזכיר הש"ס, מחלוקת רשי' ורמב"ם בפירושן. לפיכך מדין תכלת מעכב לבן, ואיכא חשש שעטנו להכי בטלו בימי הגאנונים לתכלת למורי, והרמב"ם ר"פ התכלת כי דין אנו יודען לצבע תכלת, וחידוש הוא שהחבירו לא הזכיר דבר מזה. ועתה בא וראה כמה גודלים דברי חז"ל, שחקרתי אצל הצובעים הייתר מפליאן במלאתון, ואמרו לי שאין בנמצא לעבה אפטעס בלוייא) שהיה ג"כ בת קיומ (דויערהאפט). הרי דבר מדות הנכללים במלות תכלת, זהינו היפי והקיים, אין בנמצא בשום צבע (בלוייא), ורק אם חלוון יש בו ב' מדות הללו, והוא שנאבד ממנו.

8 ספר יראים סימן תא [דף ס' י"ז - י"ז]

ומנلن צבוע בדם חלוון הוי סברא הוא שהרי מציצית לזכרו המצות נצטו דכתיב וראייתם אותו זכרתם את כל מצות ה' הلك ייש לנו לומר שהצבע זכרו היוצר הוא ואותו צבע עיי' דומה לדומה לכsea הכבוד צדוניא [מנחות מג' ב'] היה ר' ינאי אומר מה נשנה תכלת מכל מיני צבעונים לפי שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקייע דומה לכsea הכבוד

9 שער הכוונות - דריש מציצית דרוש ד

ודע כי ב' מיני מציציו הם התכלת והלבן ר'יל כי בזמן שבית המקדש קיים היה חוט תכלת עם הלבן ובזמןה"ז לא יש כי אם לבן. והענין הוא כי כבר נתבאר ב' מני בח' מוחין יש בז"א אם מצד אבא אם מצד אימה אמנים המוחין מצד אבא אין לנו עתה עסק בהם לפיקשה או היזא מהם הוא סוד החיצ' של כ"ג שהוא ממוחין דבא ולכנן נקרא צץ דכורא נג'ז בפ' שלח לך דקע"ד ב' בר"מ וע"ש.

10 מדרש תנומא (ורشا) פרשת שלח סימן טו

ויעשה מהן מציצית אלא מצוה להביא לבן ותכלת ויעשה, אימתי כשייה תכלת ועכשו אין לנו אלא לבן שהתכלת נגנו מצוה בלבן,

11 דף על הדף סוטה דף מה עמוד א

כידוע רצה הרה"ק ר' גרשון העניך מאיזביצה זכי'ל לחדש את צביעת התכלת במציצית, היו ששאלו אותו:

שנינו במדרש הרבה (במדרש פ"ז ז') "ויעשו להם מציצית, ועשו להם תעשו ולא מן העשו, שלא יוציא מן נימין ויעשה מהן אלא מצוה להביא לבן ותכלת ויעשה. אימתי כשהוא תכלת ועכשו אין לנו אלא לבן שהתכלת נגנו". ובמדרש תנומא (במדרש, פרשת שלח ט"ו) שנינו "נתן להם הקדוש ברוך הוא את התורה ואת המצוות לישראל כדי להנחילם חי עולם הבא, ולא הניח דבר בעולם שלא נתן בו מצוה לישראל וכו'. נתקסה בטלית ועשו להם מציצית, ועשו להם תעשו ולא מן העשו, שלא יוציא נימין מון הטלית ויעשה מהן מציצית. אלא מצוה להביא לבן ותכלת ויעשה. אימתי כשייה תכלת ועכשו אין לנו אלא לבן שהתכלת נגנו מצוה בלבן", הרי לך ראה והוכחה למעשה כי התכלת נגנו.

הшиб להם הגה"ק ר' גרשון העניך: שנינו במשניות (סוטה פרק ט' משנה ח') מ沙חרב בית המקדש בטל השמיר ונופת צופים ופסקו אנשי אמנה מישראל שנאמר "הושיעו ה' כי גמר חסיד" (תהלים י"ב), רבי שמעון בן גמליאל אומר, העיד רבי יהושע מיום שחרב בית המקדש אין يوم שאין בו קללה ולא ירד טל לברכה וניטל טעם הפירות, רבי יוסי אומר אף ניטל שמן הפירות, רבי שמעון בן אלעזר אומר הטהרה נתלה את הטעם ואת הריח, המעשרות נתלו את שמן הדגים, ובגמרא (סוטה מ"ח ע"ב) שנינו אמר רביAMI משחרב מקדש ראשון בטלה שירא פרנדה זוכחות לבנה, תניא נמי הכהן משחרב מקדש ראשון בטלה שירא פרנדה זוכחות לבנה ורכב ברזל ויש אמרים אף יין קרויש הבא משניר הדומה כעיגולי דבילה", אם בוטל אז גגנו אז התכלת מדווע לא מוסרת לנו על כן המשנה או הגמara ולמה לא מינו את התכלת בין יין תרדרדים שבוטלו, יתר על כן, בשום מקום בש"ס לא מצינו שנטבעה או גגנה התכלת, בא"ז מן הזמינים פרט לשני המדרשים הללו, ואין למדים מאגדה להלכה.
(ספר איזיביצה ע' 86)

12 ספרי דברים פרשת זאת הברכה פיסקא שני

כ"י שפע ימים ינקו, שנים נוטלים בשפע ונותנים בשפע ואלו הם ים ומלכות, ים נתן בשפע ונותל בשפע מלכות נתנת בשפע ונותלת בשפע.
דבר אחר כי שפע ימים ינקו, זה ימה של חיפה שננו לצדייקים לעתיד לבוא מניין אתה אומר שאין ספרינה אובדת ביום הגדול וצרור של כסף ושל זהב ובגנים טובות ומרגליות וכל זוכחות וכל כלי חמדה שאין ביום הגדול מקיאה לימה של חיפה שננו לצדייקים לעתיד לבוא תלמוד לומר כי שפע ימים ינקו: אמר רבי יוסי פעם אחת היתני מהלך מכזיב לצור ומצאת זקן אחד אמרתי לו פרנסתך بما אמר לי מחלזון אמרתי לו וכי מצוי הוא אמר לי השמים שיש מקומות ביום שमוטל בהרים וסכנות מקרים אותן ואין לך אדם שהולך לשם שאין סכנות מכישות אותו ומית ונימק במקומו אמרתי ניכר הוא שננו לצדייקים לעתיד לבא וספרוני טמוני חול, ספרוני זו חלזון טמוני זו טרייה חול זה זוכחות, לפי ששבטו של זבולון מתרעם לפני המקום ואומר לפניו רבונו של עולם לאחמי נתת ארץות ולי נתת ימים לאחמי נתת שדות וכרכמים ולית נתת חלזון אמר לו לסוף שאני מצריים ליידך על ידי חלזון זה אמר לפניו רבונו של עולם מי מודיעני אמר לו סימן יהא בידך שכלי מי שנונבך לא יהא בפרגמטייה שלו כלום סליק פיסקא

13 ש"ית מהרי"ל החדשות סימן ה

ב וטלית שהשתיה אמרת כי כן השיב מהר"ח א"זו דיש לעשות בו ציצית של פשתן וסבירא ליה דפשtan פטור שלא במינו, אבל לדברי מהר"ס לא נפיק בה. גם הוαι ור"ת החמיר שלא לעשות כלל טלית של פשתן והוי ברכה לטבלה ורב עמרסט כוונתיה דפטור אפי' במינו, ראוי להחמיר שלא לעשות כלל אותן טליתות שהשתיה או הערב פשתן. ובספרד [ואגפיה] נוהגן בטליתות פשתן, וכותב הרא"ש דלא היה מוחה בידם הוαι ויש להם על מי ישיטמו, רב אלפסיא ורש"ייב אבל באלו הארץות מנוגה קר"ת ואוסריהם סדין בצדית אפילו במינו, אף על גב דמהר"חיג כתוב בתשובה דלעיל דכח"ג דהשתיה או הערב של פשתן לא חייב סדין בצדית, והוא אזייל לטעמיה דמקיל בההיא גזירה, שכותב אותה תשובה אפי' [היה] רואה מי שהטיל ציצית של פשתן לא היה מוחה הוαι והאידנא אין מצוי תכלת, אבל יתר רבותינו החמירו כמו הרא"ש יד והנגררים אחר ר"ת ורב עמרם כדעליל. וסבירא הוא דשםא יחוור דבר לקילוקלו שייהא תכלת מצוי, כי"ש למי דכתב סמ"גתו דאותו דג חלזון הוא ביום המלח וכותב סימניין, بكل היה לעשות תכלת טז ומ"י בא אחר המלכים להכניס ראש בין הרים גדולים.

שיעור ריבינו בענייני ציונות

פרק התכלת

دس"ל להרמב"ם דסגי בצדיע תכלת בשעתו, אף דמשתנה לאחר זמן. וחילוק זה צ"ע, מנייל. (עיין חפאי" בקונטרס בגדי כהונה שבריש סדר מועד). ובה"ב: כיצד צובען תכלת של ציונית. לוקחים וכורו דם חלazon וכורו. אבל בה"א לא הזכיר חלazon כשהגדיר מהו התכלת, רק בה"ב כשהזכיר איך עושים אותה בפועל. ומשמע שלא הוא צבע הללמ"מ, אלא שבמציאות הוא הי' הצבע היחיד שהי' מתקיים שהיה עינו כעין השמים והימים. אבל איך נגדיilo hi' לנו בוה"ז צבע סינטטי אחר שהי' מתקיים, הי' قادر לתכלת. (עיי"ש. ועיי' תוס' מנתות (מ"ב): ד"ה ובסמאנם. ולפיי"ז לק"מ. ד"ע).

תכלת ולבן. מנין החוטין, לרשי" ותוס' מחיצה על מחיצה - ד' תכלת וד' לבן. להר"ם - ז' וא'. ולהראב"ד - ר' וב'. (פ"א ה"ג. ועיי' משך חכמה ס"פ שלח, שדעת ר' משה הדרשן כשי' הרמב"ם). ועפ"י סברא hi' נ"ל, דמחלוקת התוס' נגד הר"ם (זהר"א), אי בעין רק חוט אחד או דאמרין דעתך הסברא יש לעשות מחיצה וממחיצה, דلتוס' הויא התכלת חלק מהחפצא של הציצית, ואילו להר"ם הלבן הוא החפצא של הציצית, והתכלת הוא רק לצורך עשית

אדור תשכ"א.
התכלת. הצביע הזה כי הר"ם (רפ"ב מציצית) דמות הרקיע הנראית לעין המשמש בטהרו של רקייע. דהיינו באמצע היום, כשהשימוש זורחת בתקפה. אכן רשי" פ"י (עה"ת ס"פ שלח) שודמה לרוקיע המשחיר לעת ערב, דתכלת מל' תכלא בארכמית, להזכיר הריגת ה' את בכורי מצרים שהי' בלילה, ויל"פ בדעתו סמור לשקיעה וקודם לה מעט, ויל"פ בלילה ממש. ועכ"פ, לדשי"י הוא צבע שחור (DARK BLUE) ולהר"ם - צבע בהיר (LIGHT BLUE). וזה חשוב מאד להבין ע"פ קבלת אם התכלת מסמלת דין וגבורה, או חסד. לרשי"י - שחרות מורה על דין. זהה לשיטתו באור תיבת תכלת. וביאור הרמב"ן מל' תכלית - הוא כאותה סברא שתכלת מסמלת חסד. וב' הדריות נמצאות בזוהר - אי هو תכלת עוכמא, דהיינו שחור, וכרכשי"י - דין. ואי هو החלק העליון של האש, אז הוא צבע בהיר, ומסמל מdat חסד. (עיי' דרשת ר' לגי שבט, שנה זו).

התכלת האמורה בציונית... שעומדת בפייה ולא נשתנה. כלומר, משמע דברענן מתקיים. אבל בגדי כהונה, משמע